

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

МІКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

05 «Соціальні та поведінкові науки»
051 «Економіка»
перший (бакалаврський)
«Економіка та економічна політика»

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова
українська

Завідувач кафедри
економічної теорії та
економічної політики

Марина МАЩЕНКО

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри *Економічної теорії та економічної політики*

Протокол № 1 від 25.08.2021 р.

Розробник:

Степаненко Н.О., к.е.н., доцент.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Розвиток економіки висуває нові вимоги до професійної підготовки економістів. До сьогодні одними із основних в циклі дисциплін загальноекономічної підготовки фахівців залишається курс мікроекономіки, що має важливе значення для майбутнього економіста, оскільки дозволяють розкрити механізм функціонування підприємства на основі поєднання мікроекономічних теорій, концепцій, моделей, обґрунтованих світовою та вітчизняною наукою й апробованих економічною практикою. Підготовка фахівців за освітньою програмою «Економіка і економічна політика» потребує поглибленого вивчення такої складової економічної теорії, як мікроекономіка, зокрема, її розділу, присвяченого мікроекономічному аналізу поведінки фірми на недосконало конкурентних ринках. Здійсненню цього важливого завдання сприяє вивчення дисципліни «Мікроекономічний аналіз». Це обов'язкова навчальна дисципліна, яка покликана допомогти студентам істотно розширити та поглибити знання в галузі аналізу поведінки окремої фірми на недосконало конкурентних ринках, сформуванати навички аналітичної роботи по оцінці як конкурентної поведінки фірми на ринках продукції та ресурсів, так і можливих наслідків прийнятих рішень для економіки в цілому й для окремих ринків.

Об'єктом навчальної дисципліни є аналіз явищ, які мають місце в мікроекономічних процесах. Предметом навчальної дисципліни є поведінка підприємства в умовах недосконало конкурентних ринкових структур та напрямків державної галузевої політики.

Мета навчальної дисципліни:

формування у студентів знань з методології та організації мікроекономічного аналізу поведінки підприємства в ринкових умовах; поглиблення знань з окремих розділів мікроекономіки, зокрема тих що стосуються теорії виробництва, поведінки підприємства в умовах недосконало конкурентних ринкових структур та напрямків державної галузевої політики.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	3
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	іспит

Структурно-логічна схема вивчення

Пререквізити	Постреквізити
Економічна теорія	Всі дисципліни професійного та практичного циклу
Макроекономіка	
Мікроекономіка	
Теорія ймовірності і математична статистика	

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	РН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки та економічної політики
ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	РН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі

	розуміння основних напрямів розвитку економічної науки та економічної політики
СК15. Здатність аналізувати закономірності та давати науково-обґрунтовану оцінку етапів розвитку суспільно-історичного процесу	РН25. Застосовувати набуті теоретичні знання для аналізу та оцінки розвитку суспільно-історичного процесу
СК16. Володіти методами, прийомами та інструментарієм оцінки результатів функціонування та розвитку економічних систем на мікро, макро- рівнях	РН26. Вміти здійснювати аналітичне оцінювання сучасного становища та формувати основні принципи ефективного управління економікою на мікро- та макрорівнях

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Мікроекономічний аналіз та споживчий вибір

Тема 1. Підприємство як об'єкт мікроекономічного аналізу

1.1. Сутність та особливості мікроекономічного аналізу фірми. Визначення мікроекономічного аналізу. Головний об'єкт мікроекономічного аналізу. Сутність визначення фірми. Диференціація понять «підприємство» та «фірма». Підприємницька фірма. Типи та класифікація фірм. Кількісний та якісний методи класифікації фірм.

1.2. Зв'язок мікроекономічного аналізу та теорії споживчої поведінки. Передумови виникнення теорії споживчої поведінки. Важливість мікроекономічного аналізу для оцінки споживчого кошику. Переваги та втрати споживача.

1.3. Еволюція мікроекономічного аналізу. Класична політична економія. Маржинальна революція. Дослідження А. Маршала щодо мікроекономічного аналізу. Дослідження монополістичної конкуренції та олігополії. Мікроекономічні моделі та їх сутність.

1.4. Методи мікроекономічного аналізу. Граничний і функціональний аналіз. Рівноважний підхід до дослідження економічних явищ і процесів

Тема 2. Детермінанти галузей та ринкових структур. Ринкові бар'єри

2.1. Виникнення галузевого ринку та визначення його меж. Економічний зміст понять «галузевий ринок», «концентрація виробників», «ринкова влада»

2.2. Типи ринкових структур. Ринок досконалої конкуренції, його особливості. Ринок недосконалої конкуренції. Поняття ринку монополістичної конкуренції, монополії, олігополії.

2.3. Бар'єри входу на ринок: поняття, їх роль і у збереженні ринкової влади підприємств. Види бар'єрів. Розподіл на природні і штучні бар'єри. Особливості штучних бар'єрів за умов монополії і олігополії

2.4. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання. Встановлення цін чи інших умов придбання або реалізації товарів. Обмеження виробництва, ринків товарів, техніко-технологічного розвитку, інвестицій або встановлення контролю над ними. Розподіл ринків чи джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи придбання, за колом продавців, покупців або споживачів чи за іншими ознаками; Усунення з ринку або обмеження доступу на ринок (вихід з ринку) інших суб'єктів господарювання, покупців, продавців.

Тема 3. Дослідження поведінки споживачів

3.1. Вподобання споживачів. Аналіз вподобань споживачів. Аналіз попиту. Переваги споживачів. «Аксіоми вподобань», які дають можливість побудувати модель, за якою можна визначити оптимальний вибір споживача. Криві байдужості та їх властивості. Теорія кривих байдужості і споживчий вибір.

3.2. Приклади переваг. Досконалі субститути та досконалі комплементи. Приклади вподобань споживачів. Поняття антиблага та насичення. Основні фактори, що визначають поведінку споживачів.

3.3. Аналіз відношення споживачів до компаній і продуктів. Композиційний та декомпозиційний підходи. Рівень задоволення потреб споживачів. Оцінка ставлення споживачів до компаній та продуктів.

Тема 4. Прогнозування попиту на продукцію підприємства

4.1. Технологія прогнозування попиту на продукцію фірми. Методи прогнозування попиту на продукцію фірми. Економічна сутність і етапи вивчення вибору споживачів. Основні характеристики споживчого поведінки на ринках товарів і послуг.

4.2. Методика маркетингової оцінки характеру поведінки споживачів. Дослідження ринку. Дослідження споживачів. Дослідження іміджу торгової марки/бренду. Тестування продуктів, смаків, дизайну упаковок, концепцій.

4.3. Фактори впливу на поведінку споживача. Класифікація факторів впливу на поведінку споживача. Фактори, що визначають поведінку покупця: культурні, соціальний клас, соціальні, референтні групи, родина, ролі і статус, особистісні, економічні умови, психологічні, мотивація, сприйняття, засвоєння, переконання і відносини.

Змістовий модуль 2. Внутрішньофірмовий аналіз та оцінка ефективності бізнесу

Тема 5. Горизонтальна взаємодія підприємств. Вертикальна взаємодія підприємств

5.1. Сутність та основні форми стратегічної взаємодії фірм. Концептуалізація понять вертикальної та горизонтальної взаємодії галузевих підприємств. Класифікація варіантів горизонтальної взаємодії фірм на галузевому ринку

5.2. Сутність та інструментарій аналізу кооперативних і некооперативних моделей поведінки фірм. Причини виникнення картелів, методи підтримки картельних угод. Форми прояву та стимули до мовчазної змови

5.3. Визначення типів, організаційних форм, моделей вертикальної і горизонтальної взаємодії підприємств у галузі. Аналіз практики та визначення проблем здійснення вітчизняної державної політики стосовно до вертикальних і горизонтальних контрактів.

Тема 6. Цінова дискримінація. Диференціація продукту

6.1. Економічний зміст поняття «цінова дискримінація». Цінова дискримінація та способи її здійснення. Види цінової дискримінації: вибір оптимального рішення. Практика використання цінової дискримінації та її наслідки.

6.2. Диференціація продукту: поняття, види, наслідки. Основні види диференціації продукту та фактори, що її визначають. Наслідки диференціації продукту для виробників, споживачів та економіки в цілому

6.3. Моделі вертикальної та горизонтальної диференціації продукту. Реклама як фактор диференціації продукту: інтенсивність, вибір оптимального рівні витрат.

Тема 7. Проблемні аспекти розвитку сучасних мікроекономічних теорій

7.1. Інноваційна діяльність фірм: поняття, вплив на структуру галузевого ринку, моделі стимулів. Економічний зміст понять «інновація», «дифузія інновацій», «мережеве благо», «ефект пастки»

7.2. Патентний захист інновацій: необхідність впровадження та наслідки. Характер взаємозв'язку між типом ринкової структури та стимулом до інновацій. Роль продуктових та технологічних інновацій з позиції формування конкурентних переваг фірм

7.3. Особливості інноваційної діяльності фірм за наявності мережеских ефектів споживання. Особливості формування попиту на ринках з позитивними мережевими ефектами

Тема 8. Поведінка підприємства на факторному ринку. Аналіз виявів економічного та адміністративного впливу на галузевий ринок

8.1. Поведінка фірми на ринку економічних ресурсів. Ринок факторів виробництва та значення формування цін на економічні ресурси. Виробництво і попит на економічні ресурси. Попит на ресурс згідно теорії граничного продукту, коли змінним є тільки один фактор виробництва.

8.2. Суть методів регулювання. Методи адміністративного регулювання економіки. Методи економічного регулювання економіки. Економічний та адміністративний вплив на галузевий ринок: позитивні та негативні наслідки.

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

При викладанні навчальної дисципліни доцільно використовувати: пояснювально-ілюстративний метод; метод проблемного викладу; евристичний метод; дослідницький метод.

Для активізації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів застосовуються: проблемні лекції (т.8), дискусії (т.1-4, 6-7), бесіди (т. 2-8), презентації (т.1-8), моделювання професійних ситуацій (т.7), кейс-стаді (т. 4), дебати (т. 2-6, 8), індивідуальна дослідницька робота (т. 2, 3, 6, 7), мозкові штурми (т. 8).

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у слухачів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у слухачів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, занять і самостійних завдань та оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє слухачу здавати іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання слухача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Підсумкова оцінка з дисципліни обчислюється з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю, який передбачає накопичувальна система (максимальна кількість – 60 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 35 балів). Результат семестрового іспиту оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів). Результат проставляється у відповідній графі екзаменаційної «Відомості обліку успішності». Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведено в таблиці "Шкала оцінювання: національна та ЄКТС".

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, що наведено в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС».

Поточний контроль за цією дисципліною проводиться у таких формах та за максимальною кількістю балів:

активна робота на лекціях – 8 балів;

активна участь в обговоренні питань теми – 8 бала;

поточна контрольна робота – 8 балів;

індивідуальна дослідницька робота – 8 балів;

презентація домашнього завдання – 8 балів;

перевірка домашніх завдань – 8 балів.

Модульний контроль з цієї дисципліни проводиться у формі колоквиуму. Максимальна кількість балів, яку слухачі можуть отримати за колоквиум, складає 6 балів. Всього два колоквиуму. Максимальна кількість балів за колоквиуми 12 балів.

Загальний бал складається з накопичених балів за всі завдання, які округляються до цілого числа за математичними правилами.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни»

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1. Підприємство як об'єкт мікроекономічного аналізу	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Сутність та особливості мікроекономічного аналізу фірми. 2. Зв'язок мікроекономічного аналізу та теорії споживчої поведінки. 3. Еволюція мікроекономічного аналізу. 4. Методи мікроекономічного аналізу.	Активна робота на лекції	1
	Практичне заняття	Опанування методологічних основ мікроекономічного аналізу. Дискусія «Диференціація понять «підприємство» та «фірма»	Активна участь в обговоренні питань теми.	1
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Основи типології мікроекономічних моделей та їх сутність		Перевірка домашніх завдань. Презентації	1

Тема 2. Детермінанти галузей та ринкових структур. Ринкові бар'єри	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Виникнення галузевого ринку та визначення його меж. 2. Типи ринкових структур. 3. Бар'єри входу на ринок: поняття, їх роль і у збереженні ринкової влади підприємств. 4. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання.	Активна робота на лекції	1
	Практичне заняття	Бесіда «Економічний зміст понять «галузевий ринок», «концентрація виробників», «ринкова влада». Дебати «Особливості штучних бар'єрів за умов монополії і олігополії». Дискусія «Переваги та недоліки різних типів ринкових структур».	Активна участь в обговоренні питань теми.	1
			Поточна контрольна робота	2
			Індивідуальна дослідницька робота.	2
Презентація домашнього завдання.			1	
Самостійна робота				
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Принципи розподілу бар'єрів щодо входу в галузь на природні і штучні. Навести приклади.	Перевірка домашніх завдань	1	
Тема 3. Дослідження поведінки споживачів	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Вподобання споживачів. 2. Приклади переваг. Досконалі субститути та досконалі комплементи. 3. Аналіз відношення споживачів до компаній і продуктів.	Активна робота на лекції.	1
	Практичне заняття	Бесіда ««Аксіоми вподобань», які дають можливість побудувати модель, за якою можна визначити оптимальний вибір споживача». Дебати «Приклади вподобань споживачів. Поняття антиблага та насичення». Дискусії «Оцінка ставлення споживачів до компаній та продуктів».	Активна участь в обговоренні питань теми.	1
			Поточна контрольна робота.	2
			Індивідуальна дослідницька робота.	2
Презентація домашнього завдання.			1	
Самостійна робота				
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Криві байдужості та їх властивості. Особистісні, культурні, соціальні, психологічні, природно-кліматичні та національні особливості поведінки споживачів.	Перевірка домашніх завдань	1	
прогнозування попиту на продукцію	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Економічна сутність і етапи вивчення споживчого вибору. 2. Методика маркетингової оцінки характеру поведінки споживачів. 3. Фактори впливу на поведінку споживача.	Активна робота на лекції	1

	Практичне заняття	Дискусія «Тестування продуктів, смаків, дизайну упаковок, концепцій». Дебати «Дослідження іміджу бренду». Бесіда «Фактори, що визначають поведінку покупця» Кейс-стаді «Виявлення факторів впливу на поведінку споживача»	Активна участь в обговоренні питань теми..	1
			Колоквіум	6
			Презентація домашнього завдання	1
Самостійна робота				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Методика маркетингової оцінки характеру поведінки споживачів.	Перевірка домашніх завдань	1
Тема 5. Горизонтальна взаємодія підприємств. Вертикальна взаємодія підприємств	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Сутність та основні форми стратегічної взаємодії фірм. 2. Сутність та інструментарій аналізу кооперативних і некооперативних моделей поведінки фірм. 3. Визначення типів, організаційних форм, моделей вертикальної і горизонтальної взаємодії підприємств у галузі.	Активна робота на лекції	1
	Практичне заняття	Бесіда «Концептуалізація понять вертикальної та горизонтальної взаємодії галузевих підприємств». Дебати «Причини виникнення картелів». Презентація «Класифікація варіантів горизонтальної взаємодії фірм на галузевому ринку»	Активна участь в обговоренні питань теми.	1
			Презентація домашнього завдання.	1
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Форми прояву та стимули до мовчазної змови. Принципи вибору моделей вертикальної і горизонтальної взаємодії підприємств у галузі	Перевірка домашніх завдань	1
Тема 6. Цінова дискримінація. Диференціація продукту	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Економічний зміст поняття «цінова дискримінація». 2. Диференціація продукту: поняття, види, наслідки. 3. Моделі вертикальної та горизонтальної диференціації продукту.	Активна робота на лекції.	1
	Практичне заняття	Дискусія «Види цінової дискримінації: вибір оптимального рішення». Бесіда «Практика використання цінової дискримінації та її наслідки». Дебати «Наслідки диференціації продукту для виробників, споживачів та економіки в цілому»	Активна участь в обговоренні питань теми.	1
			Поточна контрольна робота.	2
Індивідуальна дослідницька робота			2	
		Презентація домашнього завдання.	1	

	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Реклама як фактор диференціації продукту: інтенсивність, вибір оптимального рівні витрат.	Перевірка домашніх завдань	1
Тема 7. Проблемні аспекти розвитку сучасних мікроекономічних теорій	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Інноваційна діяльність фірм: поняття, вплив на структуру галузевого ринку, моделі стимулів. 2. Патентний захист інновацій: необхідність впровадження та наслідки. 3. Особливості інноваційної діяльності фірм за наявності мережевих ефектів споживання.	Активна робота на лекції.	1
	Практичне заняття	Дискусії «Взаємозв'язок між типом ринкової структури та стимулом до інновацій.». Бесіда «Роль продуктових та технологічних інновацій з позиції формування конкурентних переваг фірм» Моделювання професійних ситуацій: «Особливості інноваційної діяльності фірм різних галузей».	Активна участь в обговоренні питань теми.	1
			Індивідуальна дослідницька робота	2
			Поточна контрольна робота.	2
			Презентація домашнього завдання.	1
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Особливості формування попиту на ринках з позитивними мережевими ефектами	Перевірка домашніх завдань	1	
Тема 8. Поведінка підприємства на факторному ринку. Аналіз виявів економічного та адміністративного впливу на	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Поведінка фірми на ринку економічних ресурсів. 2. Суть методів регулювання галузевих ринків.	Активна робота на лекції.	1
	Практичне заняття	Бесіда «Ринок факторів виробництва та значення формування цін на економічні ресурси.». Дебати «Виробництво і попит на економічні ресурси.». Мозковий штурм «Попит на ресурс згідно теорії граничного продукту, коли змінним є тільки один фактор виробництва».	Активна участь в обговоренні питань теми.	1
			Колоквіум	6
			Презентація домашнього завдання	2
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Економічний та адміністративний вплив на галузевий ринок: позитивні та негативні наслідки.	Перевірка домашніх завдань	1	
			Разом	60
			Іспит	40
			Разом по курсу	100

Рекомендована література

Основна

1. Азьмук Л. А. Мікроекономічний аналіз [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Л. А. Азьмук, О. М. Щербатюк. — К. : КНЕУ, 2016. — 262 с.
2. Мікроекономічний аналіз: практикум [Електронний ресурс] : [Л. А. Азьмук, О. М. Щербатюк] — К. : КНЕУ, 2016. — 149 с.

Додаткова

3. Азьмук Л. А., Щербатюк О. М. Сфери застосування прикладного інструментарію мікроекономічного аналізу. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7501> (дата звернення: 01.10.2021).
4. Моліна О.В. Сталий соціально-економічний розвиток регіону: аналіз підходів та інструментів оцінки [Текст] // Регіональна економіка . – 2017. – №4. – 2010 – С. 25-32
5. Політична економія: навчальний посібник [Електронний ресурс] / за заг. ред. канд. екон. наук, доцента М. С. Бріля. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 320 с.
6. Теоретико-методологічні засади формування національної економічної системи в умовах інтеграції у світове господарство [Електронний ресурс] : монографія / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, М. А. Мащенко та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, доцента М. С. Бріля. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 208 с.

Інформаційні ресурси

7. Сторінка курсу на платформі Moodle (персональна навчальна система). Розміщено: <https://pns.hneu.edu.ua/course/index.php?categoryid=1011>
8. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
9. Міністерство доходів і зборів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://minrd.gov.ua/ru/>.
10. Міністерство фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.minfin.gov.ua/>.
11. Національний банк України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua>
12. Статистика України : науковий журнал. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.ukrstat.gov.ua.